

BIJLAGEN

MER Zuiderzeehaven Kampen
Gemeente Kampen

GEMEENTE KAMPEN

29 april 2003

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1 LITERATUUR EN KAARTMATERIAAL	1
1.1 Literatuurlijst	1
1.2 Topografische kaarten 2002 en 1880	8
1.3 Topografie situatie 2000	9
1.4 Topografie referentiesituatie	10
1.5 Topografie Alternatief L	11
1.6 Topografie alternatief T	12
1.7 Topografie voorkeursalternatief	13
1.8 Straatnamenkaart	14
2 BELEIDSKADER EN BESLUITVORMING	15
2.1 Algemeen	15
2.2 Beleidskader	15
2.2.1 (Inter-)nationaal	15
2.2.2 Provinciaal niveau	25
2.2.3 Gemeentelijk niveau	28
2.3 Nog te nemen besluiten	29
3 ARCHEOLOGIE, CULTUURHISTORIE EN LANDSCHAP	31
3.1 Waarnemen en waarderen van landschappen	31
3.2 Landschappelijke visualisaties	34
3.3 Waarderingscategorieën archeologische monumenten	36
4 FLORA, FAUNA EN ECOLOGIE	37
4.1 Broedvogelinventarisatiegegevens	37
4.2 Bijlage verstoringscontouren weidevogels	38
5 GELUID	43
5.1 Methode Miedema	43
5.2 Etmaalwaardecontouren vanwege verkeerslawaaï	44
5.3 Geluidscontouren industrielawaai (etmaalwaarden)	45
5.4 Mkm-contouren betreffende cumulatie van verkeers- en industrielawaai	46
6 EXTERNE VEILIGHEID	47
6.1 Veiligheidsaspecten bestaande bedrijvigheid	47
6.2 Voorbeelden van nadere risico-beschouwingen	48
6.3 Resultaten telling kruispunt N307-Constructieweg 15 dec 98	50
7 ONDERDEEL ECOLOGIE BUREAU WAARDENBURG BV	57
8 AFZONDERLIJKE BEOORDELING VAN DE VARIANTEN	59

1 LITERATUUR EN KAARTMATERIAAL

1.1 Literatuurlijst

1.1.1 Algemeen

Europese Commissie (1999) *Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (EROP), Op weg naar een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van het grondgebied van de EU.*

EEG (1979) *EG richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn)*, Brussel, 2 april 1979.

EEG (1992) *EG Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (habitatrichtlijn)*, Brussel, 21 mei 1992.

EEG (2000) *EG richtlijn 2000/60/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (Europese kaderrichtlijn water)*, Brussel, 23 oktober 2000.

Gemeente Kampen (1971) *Bestemmingsplan Buitengebied.*

Gemeente Kampen (1995) *Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie Kampen.*

Gemeente Kampen (2002) *Ruimtelijke Ontwikkelingsmogelijkheden tot 2030*, opgesteld door Witpaard – Partners.

Gemeenten Kampen en IJsselmuiden (1996) *Ruimtelijke Visie Kampen en IJsselmuiden.*

Gemeenten Kampen en Zwolle en Provincie Overijssel (2002) *Bedrijventerreinen Stedelijk Netwerk Kampen-Zwolle*, opgesteld door Van Werven, Groningen.

Ministerie van Economische Zaken (1994) *Ruimte voor Economische Activiteit: Verkennende analyse van de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden voor economische activiteiten.*

Ministerie van Economische Zaken (1995) *Ruimte voor Regio's: Het ruimtelijk-economisch beleid tot 2000.*

Ministerie van Economische Zaken (1997) *Ruimte voor economische dynamiek: Een verkennende analyse van ruimtelijk-economische ontwikkelingen tot 2020*, Directoraat Generaal voor Economische structuur.

Ministerie van Economische Zaken (1999) *Nota Ruimtelijk Economische Beleid: Dynamiek in netwerken.*

Ministerie van Economische Zaken, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (1997) *Milieu en economie: Op weg naar een duurzame economie*.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1990) *Natuurbeleidsplan, regeringsbeslissing*, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1992) *Nota Landschap*, Regeringsbeslissing visie landschap.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (2000), *Nota natuur, bos en landschap in de 21e eeuw, Natuur voor mensen, mensen voor natuur*, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (2002) *Structuurschema Groene Ruimte 2, Samen werken aan groen Nederland*, deel 1, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (1995) *Structuurschema Groene Ruimte (SGR), Deel 4, Planologische kernbeslissing*.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1990) *Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (SVV II)*.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1996) *Samen werken aan bereikbaarheid*.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1996) *Transport in balans*.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat (1998) *Waterkader, Vierde Nota Waterhuishouding, regeringsbeslissing*, Den Haag.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat (2002) *Nationaal Verkeers- en Vervoersplan, 2001-2020*, Den Haag.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Rijksplanologische Dienst (1993) *Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra (Vinex)*, Op weg naar 2015, deel 4, PKB Nationaal Ruimtelijk Beleid.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Rijksplanologische Dienst (1993) *Actualisering Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra (Vinac)*, deel 4, PKB Nationaal Ruimtelijke Beleid, periode 1995-2010.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (1998) *Nationaal Milieubeleidsplan 3*.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2001) *Een wereld en een wil, werken aan duurzaamheid, Nationaal Milieubeleidsplan 4*, Den Haag, Ministerie Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Centrale Directie Communicatie.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Rijksplanologische Dienst (2001) *Ruimte maken, ruimte delen, vijfde nota over de ruimtelijke ordening 2000/2020*, PKB deel 3, Kabinetsstandpunt, PKB deel 2, Resultaten van inspraak, bestuurlijk overleg en advies, Den Haag.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2002) *Stellingnamebrief Nationaal Ruimtelijk Beleid*, Den Haag.

Projectorganisatie Ruimte voor de Rivier (2002) *Samenvatting Startnotitie MER in het kader van de PKB-procedure Ruimte voor de Rivier*, Den Haag.

Provincie Overijssel (1993) *Streekplan en Toelichting West-Overijssel*.

Provincie Overijssel (1997) *Ruimte voor bedrijvigheid*.

Provincie Overijssel (2000) *Milieubeleidsplan Overijssel 2000⁺*.

Provincie Overijssel (2000) *Streekplan Overijssel 2000⁺*.

Provincie Overijssel (2000) *Waterhuishoudingsplan Overijssel 2000⁺*.

Staatssecretarissen van Economische Zaken en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (2002) *Toeristisch-Recreatief Actie Programma*, Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 26419, nr. 9, Den Haag.

Stuurgroep Rivierengebied (1991) Eindrapport van de Stuurgroep, *Nadere Uitwerking Rivierengebied*.

Werkgroep Intensief Ruimtegebruik op Bedrijventerreinen (2002) *Verzameld Werk*, in het kader van Marktwerving, Deregulering en wetgevingskwaliteit (MDW).

1.1.2 Archeologie, cultuurhistorie en Landschap

Asmussen, P.S.G. (1997) *Gemeente Kampen, industrieterrein Haatland VII, archeologisch onderzoek fase I: de kartering*, RAAP-rapport 306, Amsterdam.

Gemeente Kampen (1993) *Schoonheid in eenvoud en eenheid, Landschapsplan van de gemeente Kampen*.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1989) *Levend verleden, een verkenning van de cultuurhistorische betekenis van het Nederlandse landschap*, Den Haag.

Provincie Overijssel (1995) *Provinciale landschapsnotitie*, Zwolle.

Rijksdienst voor oudheidkundig bodemonderzoek (1998) *Verkorte Standaard Archeologische Inventarisatie*, Amersfoort.

1.1.3 Flora, Fauna en ecologie

Bureau Waardenburg bv (2003) *Actualisatie MER Zuiderzeehaven Kampen, Onderdeel Ecologie*, R.H. Witte en T.J. Boudewijn, in opdracht van Royal Haskoning, rapport nr. 03-002, Culemborg.

Dijkstra, Vilmar (1998) *Belangrijke zoogdieren in Nederland*, mededeling 37 van de vereniging voor zoogdierkunde en zoogdierbescherming.

Gedeputeerde Staten van Overijssel (2002) *Natuurgebiedsplan/Beheersgebiedsplan IJsseldelta-Zwarte Water-Rouveen-Reest*

IKC natuurbeheer (1995) *Handboek natuurdoeltypen in Nederland*, Wageningen.

Osieck, E.R., F. Hustings (1994) *Rode lijst van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten in Nederland, Vogelbescherming Nederland*, Zeist.

Peterson, R.T., G. Mountfort, P.A.D. Hollom (1991) *Petersons vogelgids*, Baarn.

Platteeuw, M., J.H. Beekman (1994) *Verstoring van watervogels door scheepvaart op Ketelmeer en IJsselmeer*, Limosa 67.

Provincie Overijssel (1988) *Flora en fauna van de IJsseldelta*, samenvattend rapport, Zwolle.

Provincie Overijssel (1997) *Ganzen en Zwanen in Overijssel, aantallen en verspreiding 1982-1996*, G.J. Gerritsen.

H. Hazelhorst (1997) *Provincie Overijssel, Broedvogels ten westen van Kampen (tracé rijksweg 50)*, Rapport milieu-inventarisatie.

Reijnen, M.J.S.M., G. Veenbaas, R.P.B. Foppen (1992) *Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties*, Delft.

Stuurgroep Nadere uitwerking Rivierengebied (1991) *Nadere uitwerking Rivierengebied*, eind-rapport, Den Haag/Arnhem.

Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (....) *Belangrijke zoogdieren in Nederland*, Mededeling 37.

1.1.4 Bodem, grond- en oppervlaktewater

HASKONING (1996) *Industriehaven Kampen, Nader onderzoek definitietraject deel 1*, Nijmegen.

HASKONING (1996) *Verkennd bodemonderzoek locatie tweede industriehaven te Kampen*, Nijmegen.

Provincie Overijssel (1994) *Grondwaterbeheersplan Overijssel 1994-1998*, Zwolle.

Staringcentrum-DLO (1990) *Bodemkaart van Nederland - 21 West Zwolle*, Wageningen.

TNO-DGV (1985) *Grondwaterkaart van Nederland, Provincie Overijssel*, Delft.

Waterschap Groot Salland (1998) *Projectnota/MER waterkering Kampen*, Zwolle.

Waterschap IJsseldelta/Zuiveringschap West-Overijssel (1994) *Integraal Waterbeheersplan 1994-1998*, Kampen.

Zuiveringschap West-Overijssel (1994) *Integraal Waterbeheersplan West-Overijssel en Noordoostpolder 1994-1998*, Zwolle.

1.1.5 Verkeer en vervoer

BVA (1994) *Bereikbaarheidsvisie Haatland*.

BVA (1997) *Geluidsniveaukaart gemeente Kampen*.

BVA (1998) *Inrichting Flevoweg*.

BVA (1997) *Kentekenonderzoek Kampen*.

Gemeente Kampen (1997) *Verkeerscirculatieplan*.

Gemeente Kampen (2002) ontwerp-gemeentelijk verkeers- en vervoersplan

1.1.6 Geluid

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (1993) *Geluid, geur en milieukwaliteit*, Publikatiereeks Verstoring, nr. 4a, Den Haag.

VNG (1999) *Bedrijven en milieuzonering*, Den Haag.

1.1.7 Lucht

Ministerie van VROM (1996) *Emissies in Nederland, Trends, thema's en doelgroepen 1994 en ramingen 1995*, Publikatiereeks Emissieregistratie nr 32, Den Haag.

Ministerie van VROM (1996) *Emissies in Nederland, Bedrijfs groepen en regio's, 1994 en ramingen 1995*, Publikatiereeks Emissieregistratie nr 33, Den Haag.

Ministerie van VROM (2001) Besluit luchtkwaliteit.

Ministerie van VROM (2002) Ontwerpbesluit vaststelling kwaliteitseisen externe veiligheid inrichtingen wet milieubeheer, Saatscourant nr. 38.

TNO-Milieu en Energie (1992) *Berekeningen van overschrijding van grenswaarden voor de luchtkwaliteit langs snelwegen*, R92/103, Delft.

1.1.8 Externe veiligheid

AVIV (1997) *IPO-RisicoBerekeningsMethodiek* (waterweg, spoor, pijp, weg).

AVIV (1996) *Vervoer van gevaarlijke stoffen in de provincie Overijssel*.

Commissie Preventie van Rampen door Gevaarlijke Stoffen (1983) *Richtlijn CPR 5: "Opslag vloeibare zuurstof, opslag van 0,45-100 m³"*.

Commissie Preventie van Rampen door Gevaarlijke Stoffen (1991) *Richtlijn CPR 15-2: "Opslag gevaarlijke stoffen, chemische afvalstoffen en bestrijdingsmiddelen in emballage, opslag van grote hoeveelheden (vanaf 10 ton)"*.

Commissie Preventie van Rampen door Gevaarlijke Stoffen (1997) *Rapportage CPR-13 toetsing en intreekeuring van de ammoniak-koelinstallatie Gebr. Smilde B.V. te Kampen (Krachtwerktuigen)*.

HASKONING (1987) *Project Integratie Milieubeleid: Deelrapport Externe veiligheid*, Nijmegen.

Ministerie van VROM (1997) *Circulaire CPR 15, kenmerk DGM/SVS/97560078*, Den Haag.

Ministerie van VROM & Verkeer en Waterstaat (1996) *Nota "Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen"*, Den Haag.

Ministerie van VROM & Verkeer en Waterstaat (1998) *Handreiking vervoer gevaarlijke stoffen externe veiligheid*, Den Haag.

Ministerie van VROM & Verkeer en Waterstaat (1986) *Nota "Omgaan met risico's"*, Den Haag, 1985-1986

TNO (1992) *Risicoanalyse methodiek oppervlaktewateren omvang en frequentie van incidentele lozingen*, Delft.

1.1.9 Woon- en leefmilieu

Boer, E. de, R. van der Heijden (1990) *Op en in de weg, Methoden en Technieken bij het hoofdstuk 'Sociale Aspecten van de Handleiding Projectnota's van Rijkswaterstaat*, Delft.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Dienst Weg en Waterbouwkunde (1996) *Handleiding Besluitvorming Hoofdwegen, deel II aspecten*, Den Haag.

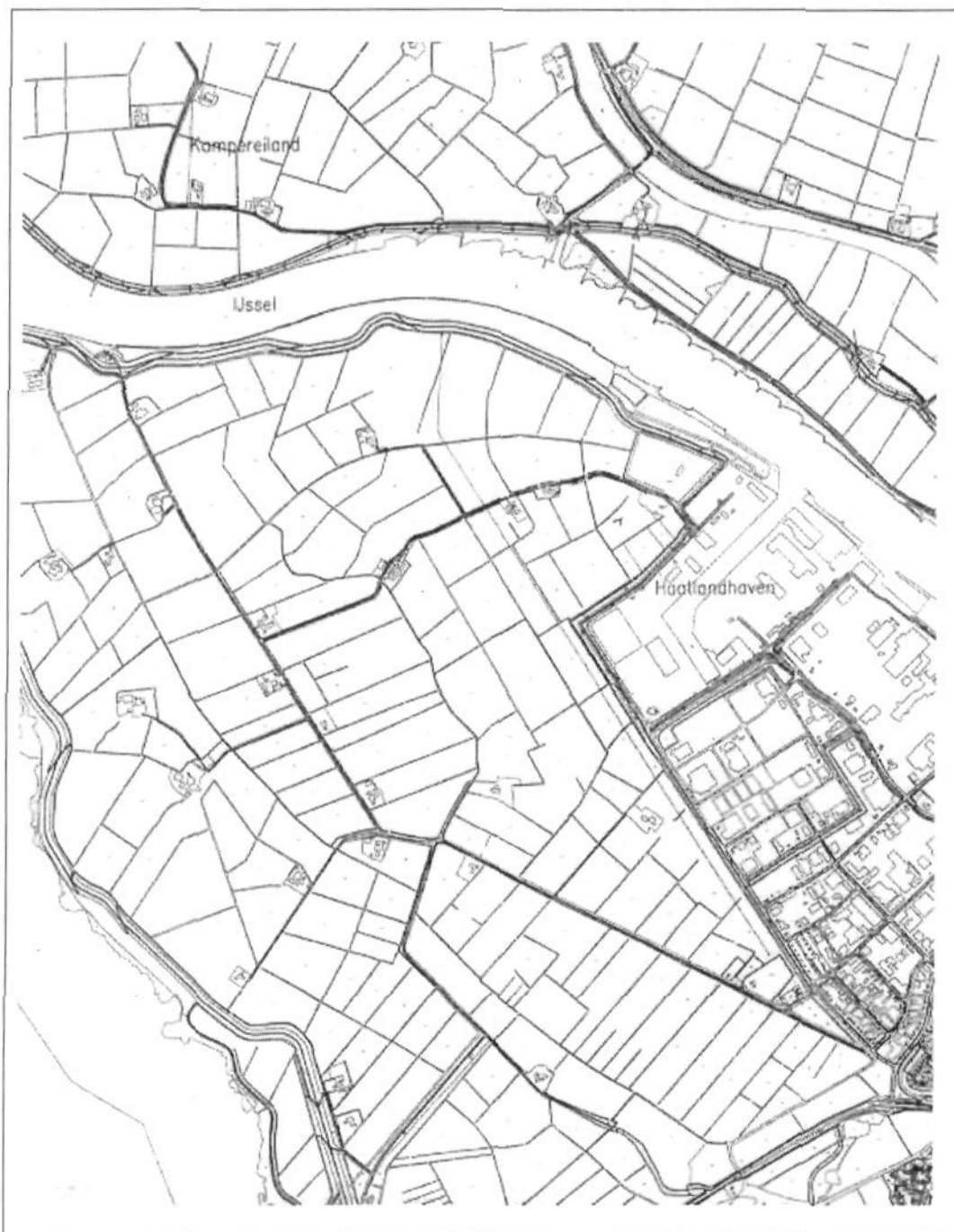
Willems, J. (1996) 'Beoordelingsmethode visuele hinder', in: kenMERken, nr. 3/4, augustus 1996.

1.2 Topografische kaarten 2002 en 1880

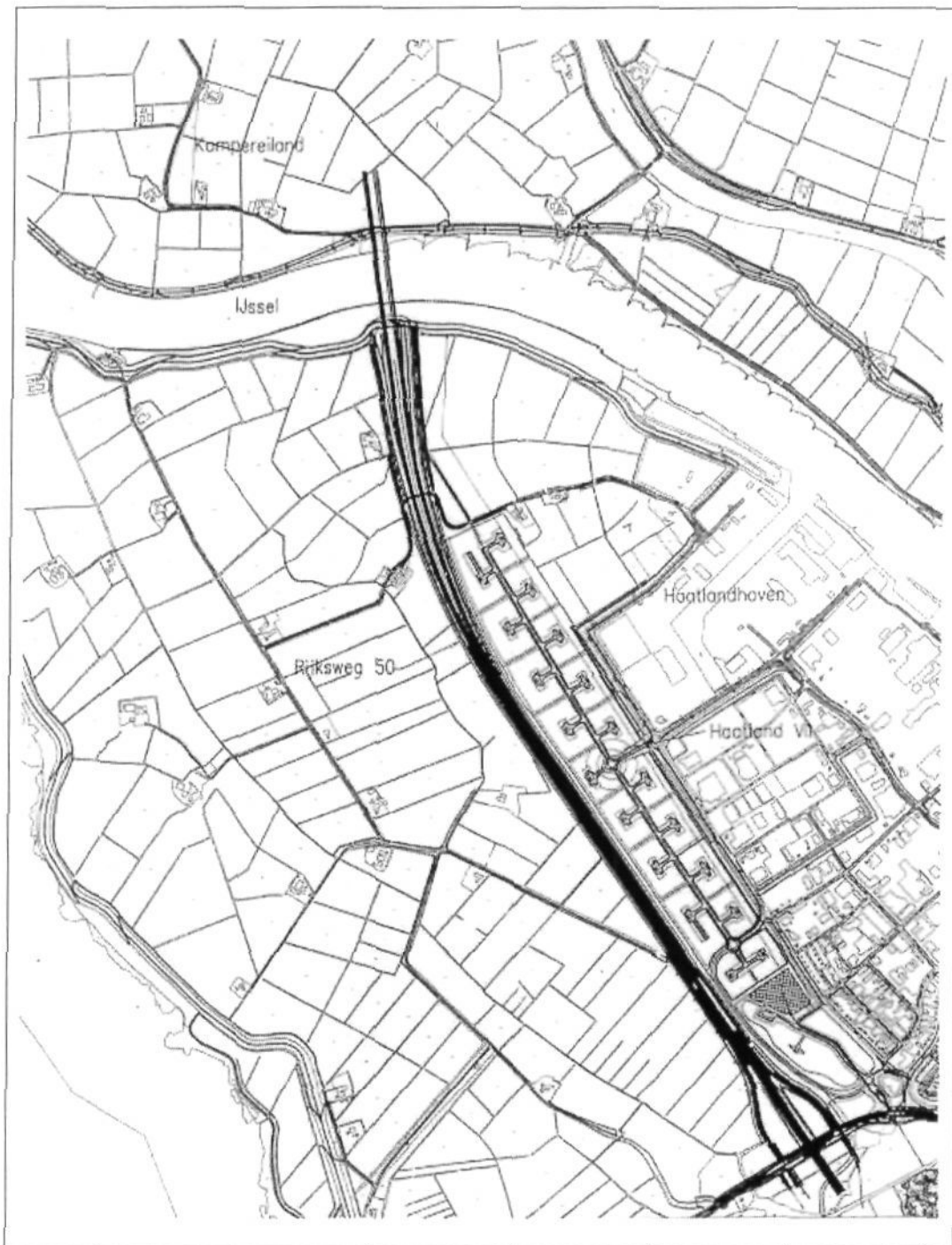

Afbeelding B1.2: Plangebied en ruimere omgeving rond 1880
(Bron: Historische Atlas Overijssel)

1.3 Topografie situatie 2000

1.4 Topografie referentiesituatie

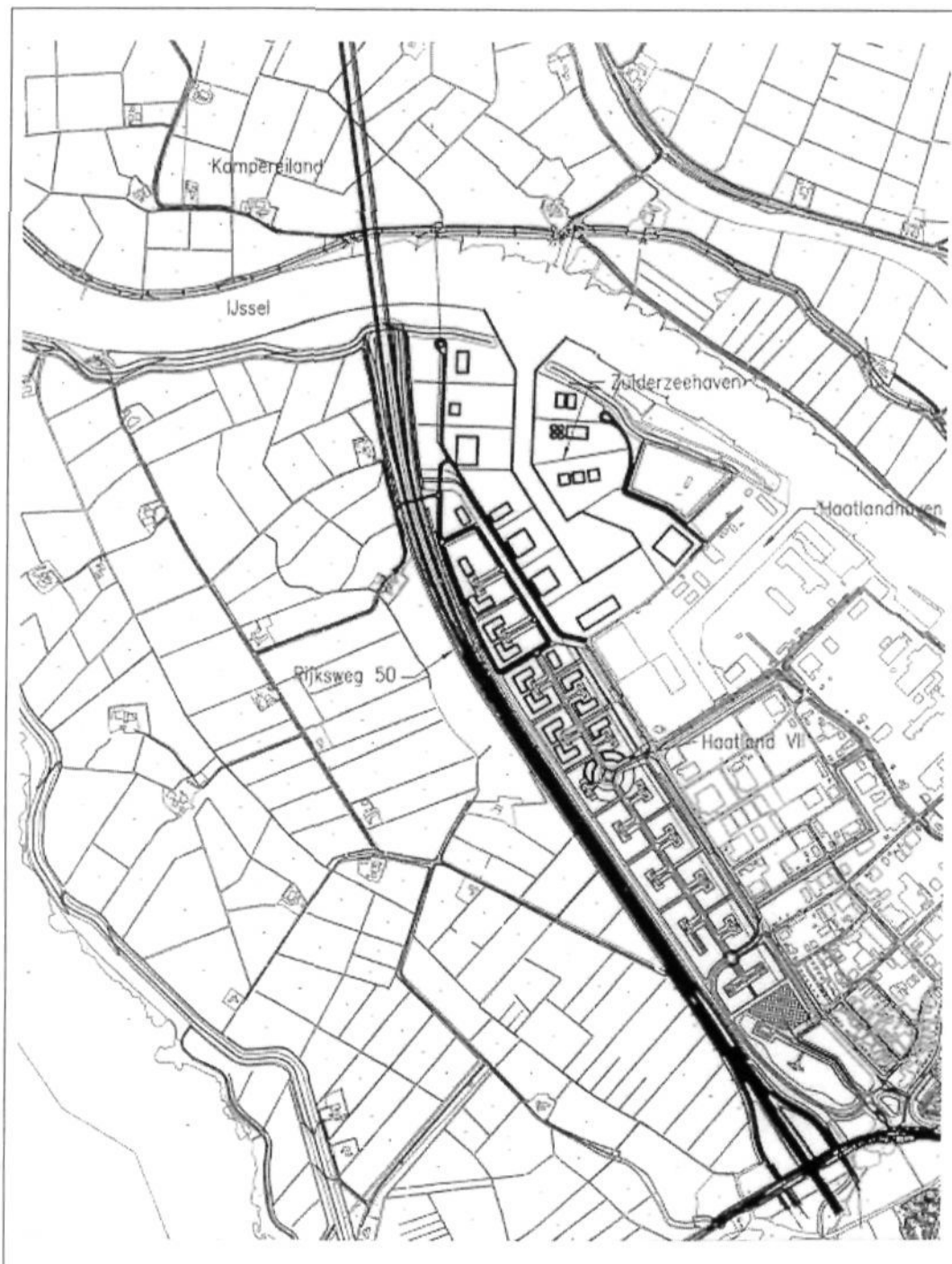
1.5 Topografie Alternatief L

1.6 Topografie alternatief T

1.7 Topografie voorkeursalternatief

Straatnamenkaart.
bron: gemeente Kampen

2 BELEIDSKADER EN BESLUITVORMING

2.1 Algemeen

De besluitvorming over de ontwikkeling van de industriehaven in Kampen staat niet op zichzelf. Enerzijds vormt het al eerder vastgestelde beleid van Rijk, provincie en gemeenten het kader voor de besluitvorming. Anderzijds maakt de m.e.r.-procedure deel uit van een veel breder planproces waarin naast het onderzoek naar de milieu-effecten ook de planvorming voor de inrichting van het bedrijventerrein plaatsvindt.

In paragraaf 2.2 wordt het (inter-)nationale, provinciale en gemeentelijke beleidskader geschetst. Hierbij wordt nagegaan in hoeverre de geselecteerde locatie voor de nieuwe industriehaven past binnen de beleidskaders. Tevens zullen uit de beleidskaders randvoorwaarden en aandachtspunten voor de inrichting van het terrein worden afgeleid (zie hiervoor hoofdstuk 3 van het hoofdrapport). De diverse milieunormen uit bijvoorbeeld het derde Nationaal Milieu Beleidsplan (NMP3) blijven in dit hoofdstuk buiten beschouwing. Deze komen aan de orde bij de milieu-effectmeting in het hoofdrapport of elders in deze bijlagen.

Bij de beschrijvingen van de beleidskaders wordt allereerst ingegaan op het 'rode' beleid (ruimtelijk beleid ten aanzien van de stedelijke gebieden, economisch beleid en verkeer- en vervoerbeleid). Daarna komt het 'groene' beleid aan bod (ruimtelijk beleid ten aanzien van het landelijk gebied, natuur- en landschapsbeleid, milieubeleid en waterbeleid).

Paragraaf 2.3 bevat een overzicht van de besluiten die nog moeten worden genomen om de industriehaven te kunnen realiseren.

2.2 Beleidskader

2.2.1 (Inter-)nationaal

Ruimtelijke ordening

Het nog vigerende ruimtelijk beleid van het rijk is vastgelegd in de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening Extra (Vinex, 1993) en de Actualisering Vinex (Vinac, 1997). In het vigerende ruimtelijk rijksbeleid neemt het principe van bundeling van verstedelijking een centrale plaats in. Dit principe houdt in dat behoefte aan huisvesting, werkgelegenheid en voorzieningen moet worden opgevangen in de stadsgewesten. Het bundelingsprincipe geldt ook buiten de stadsgewesten in een aantal door de provincies in het streekplan aan te wijzen stedelijke centra of kernen. Kampen is zo'n regionale opvangkern (zie paragraaf 2.2.2), waardoor de ontwikkeling van een nieuwe industriehaven in dit opzicht aansluit bij het rijksbeleid. Het besluit om de Zuiderzeehaven te ontwikkelen komt voort uit het Vinex-beleid en het streekplanbeleid van de provincie Overijssel (zie §2.2.2 en §2.2.3).

Hoewel de parlementaire besluitvorming momenteel is stilgelegd, zal kort worden ingegaan op de *Vijfde Nota op de Ruimtelijke Ordening*¹. Om de ruimtelijke en culturele diversiteit te accentueren en de aantrekkelijkheid van Nederland te vergroten, is in deze nota een, vergelijkbaar met de Vierde Nota, onderscheid gemaakt tussen gebieden waar de verstedelijking wordt gebundeld (bundelingsgebieden) en andere gebieden. De ruimtelijke diversiteit wordt ook middels de (nog plaats te vinden) vaststelling van groene en rode contouren bevorderd.

Een nieuwe begrip in de Vijfde Nota is het zogenaamd stedelijk netwerk waarvan Zwolle en Kampen samen een voorbeeld zijn. Het concept van dergelijke netwerken is dat de steden in de netwerken niet allemaal hetzelfde doen, maar kansen benutten om elkaar aan te vullen en een zekere taakverdeling af te spreken. Complementariteit is hierbij een sleutelbegrip.

Economie

Het Ministerie van Economische Zaken (EZ) heeft de laatste jaren diverse nota's gepubliceerd die richtinggevend zijn voor het economisch beleid van het rijk (*Nota Ruimtelijk Economisch Beleid* (1999), *Ruimte voor economische dynamiek* (1997), *Ruimte voor Regio's* (1995) en *Ruimte voor Economische Activiteit* (1994)). EZ wijst op een dreigend tekort aan (kwalitatief goede) bedrijventerreinen in Nederland, waardoor economische ontwikkelingen in het gedrang kunnen komen. Het ministerie pleit voor een economische groei die wordt gestimuleerd vanuit de regio en voor het ontwikkelen van kwantitatief en kwalitatief voldoende fysieke ruimte voor economische ontwikkeling. Het kwantitatieve element houdt in dat er voldoende goed gesitueerde en bereikbare bedrijventerreinen beschikbaar moeten zijn. In *Ruimte voor Economische Activiteit* wordt gesteld dat met name meer ruimte moet worden gereserveerd voor de transport- en distributiesector en voor zware en hoogwaardige industriële activiteiten. Het Ministerie van Economische Zaken wijst in de *Nota Ruimtelijk Economisch Beleid* op de noodzaak om de complementariteit tussen steden en corridors binnen het ruimtelijk-economisch netwerk beter te benutten. In deze nota wordt ook aangemoedigd om nieuwe bedrijventerreinen, in het bijzonder voor bedrijven met zware vervoersstromen, aan of nabij terminals te plaatsen. De laatste jaren is er naast aandacht voor de kwantiteit aan bedrijventerreinen ook veel aandacht voor de kwaliteit van bedrijventerreinen. Bij de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen moet expliciet naar het aspect duurzaamheid worden gekeken. Eén van de aandachtspunten in het kader van duurzaamheid is intensief ruimtegebruik. Het rapport *Verzameld Werk* (2002) gaat in op de mogelijkheden van intensief ruimtegebruik op bedrijventerreinen.

Verkeer en vervoer

Eén van de hoofddoelstellingen van het Europees en rijksbeleid is om het goederenvervoer per spoor en over water te verbeteren (zie onder andere de nota's *Europees Ontwikkelingsperspectief (E.R.O.P.)*, *Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer* (SVV-II), *Nationaal Milieubeleidsplan deel 3 en deel 4* (NMP3 en NMP4), *Milieu en Economie, Samen werken aan bereikbaarheid en Transport in balans*). Hierdoor worden capaciteitsproblemen op de weg tegengegaan. Tevens zijn deze modaliteiten milieuvriendelijker dan wegtransport. Kampen ligt gunstig aan diep

¹ De *Vijfde Nota op de Ordening* zal samen met het *Tweede structuurschema Groene Ruimte* worden opgenomen in de *Nota Ruimte* zoals aangegeven in de *Stellingsnamebrief Nationaal Ruimtelijk Beleid*.

vaarwater. De IJssel en het IJsselmeer maken deel uit van het hoofdvaarwegennet (zie SVV II). Dit net verbindt de voor goederenvervoer belangrijkste landsdelen met elkaar en met het buitenland en is geschikt voor ten minste klasse IV-scheepvaart (vanaf 1.350 ton). In de nota *Transport in Balans* krijgt de stimulering van de binnenvaart en de zogenaamde 'short sea shipping' expliciet aandacht. Het regionaal overslagcentrum (ROC) in Kampen wordt genoemd als één van de projecten die in aanmerking komen voor steun. Het ROC richt zich op het multimodale vervoer.

In de Vinac pleit het rijk voor de realisatie en het gebruik van zogenoemde multimodale bedrijventerreinen: terreinen die door minimaal twee modaliteiten worden ontsloten. Zij denkt dat dit een bijdrage kan leveren aan een andere modal split in het goederenvervoer. "Nieuwe locaties met een zogenaamd C-profiel dienen waar mogelijk en afhankelijk van het soort bedrijven multimodaal ontsloten te zijn. Voor de locatie van deze terreinen geldt het bundelingsprincipe van deze PKB. Deze bedrijventerreinen worden verder bij voorkeur gesitueerd bij terminals die vanuit ruimtelijk oogpunt goed liggen voor verdere uitgroei en die goed via de weg ontsloten zijn" (Vinac 1997, p.17).

Multimodaliteit wordt ook door andere Ministeries aangemoedigd. Eén van de hoofddoelstellingen van het vigerende verkeers- en vervoersbeleid is het versterken van rail, binnenvaart en gecombineerd vervoer om daarmee een deel van de groei van het goederenvervoer op te vangen. In de nota *Transport in Balans* (1996) stelt het Ministerie van Verkeer en Waterstaat dat grootschalige nieuwe bedrijventerreinen met ruimte voor bedrijven met bulkgoederen of omvangrijke goederenstromen dienen te beschikken over een water- en/of spooraansluiting.

In het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan (NVVP, 2002) schetst het kabinet het Nederlandse verkeers- en vervoersbeleid voor de periode 2002-2020. Het is de bedoeling dat dit plan het SVV II op zal volgen. De doelstelling van het NVVP is: "Nederland biedt aan iedereen een doelmatig, veilig en duurzaam functionerend verkeers- en vervoerssysteem, waarbij de kwaliteit van de individuele gebruiker in een goede verhouding staat tot de kwaliteit van de individuele gebruiker in een goede verhouding staat tot de kwaliteit voor de samenleving als geheel". Het NVVP spreekt van een weloverwogen locatiekeuze voor bedrijventerreinen en een multimodale ontsluiting zodat keuzemogelijkheden worden geboden voor aan- en afvoer van goederen. Op 23 april is de PKB-NVVP afgestemd door de Tweede Kamer. Het belangrijkste gevolg van het niet goedkeuren van het NVVP is het risico van vertraging in diverse beleidsonderwerpen (verkeersveiligheid, decentralisatie) en concrete projecten. Onduidelijk is of het NVVP alsnog kan worden ingediend bij de Kamer.

Natuur

In het *Structuurschema Groene Ruimte* (SGR-1, 1995) is het sectorale beleid ten aanzien van landelijk gebied geïntegreerd. In de nota is onder andere het natuurbeleid van het rijk opgenomen. In dit kader is ook de *Nota natuur, bos en landschap in de 21^e eeuw* (2000) relevant. De hoofddoelstelling van het natuur- en landschapsbeleid is duurzame instandhouding, herstel en ontwikkeling van natuurlijke en landschappelijke waarden. Ten aanzien van de natuurlijke waarden heeft het rijk een strategie gekozen die gericht is op het realiseren van een ruimtelijk stabiele, duurzaam te behouden ecologische hoofdstructuur (EHS). De EHS bestaat deels uit bestaande natuurgebieden (de zogenaamde kerngebieden) en deels uit nog te ontwikkelen natuurgebieden (de natuurontwikkelingsgebieden). Deze gebieden worden met elkaar verbonden door verbindingzones.

De IJssel maakt deel uit van het Rivierengebied, dat behoort tot de EHS (zowel kern- als natuurontwikkelingsgebied). Het rijksbeleid staat ingrepen in en in de onmiddellijke nabijheid van de kerngebieden respectievelijk de nog niet gerealiseerde natuurontwikkelingsgebieden niet toe, indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het kerngebied aantasten, respectievelijk leiden tot het onomkeerbaar verloren gaan van de ontwikkelingsmogelijkheden van deze gebieden. Alleen bij zwaarwegend maatschappelijk belang kan hiervan worden afgeweken. Dit sluit ook aan bij de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, die een nog zwaarder beschermingsniveau kennen.

De locatie zelf en de directe omgeving is een belangrijk gebied voor kwetsbare ganzen- en zwanensoorten en voor weidevogels. Het rijksbeleid (SGR-1 en NBP) is in de weidevogelgebieden gericht op instandhouding van rust, openheid en bestaande ontwateringstoestand. Voor de gebieden voor de kwetsbare ganzensoorten en wilde en kleine zwanen is het beleid gericht op instandhouding van rust, openheid en voldoende fourageergelegenheid.

Deel 1 (de ontwerp-pkb) van het *Tweede Structuurschema Groene Ruimte*² (SGR-2) is in 2002 uitgekomen. In deze nota worden gebieden met bijzondere natuurlijke waarden en kenmerken en cultuurhistorisch waardevolle elementen voorzien van een groene contour. Dit betreft onder andere Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden, gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor de eerste drie soorten gebieden geldt dan het wettelijk beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet. In afwachting van inwerkingtreding van de herziene Natuurbeschermingswet volstaat het kabinet voor dit moment met een verwijzing naar de huidige Natuurbeschermingswet en het Europeesrechtelijk afwegingskader van de Habitatrichtlijn. Na inwerkingtreding van de herziene Natuurbeschermingswet geldt het afwegingskader zoals daar neergelegd. De beoordeling van de toelaatbaarheid van plannen, projecten of handelingen moet conform dit afwegingskader gebeuren.

Binnen de netto-EHS gebieden met een groene contour stelt het kabinet een basisbescherming voor. Nieuwe plannen, projecten en handelingen binnen en in de nabijheid van deze gebieden die significante gevolgen kunnen hebben voor de te behouden waarden en kenmerken, zijn niet toegestaan, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Op basis van een afweging tussen het te beschermen belang en het met het plan of project gemoeide belang wordt al dan niet toestemming verleend. Wordt een plan of project na afweging van belangen toch toegestaan, dan moet voordat het plan of project wordt uitgevoerd een besluit worden genomen over compenserende maatregelen.

Omdat de ruimtelijke bescherming van natuurgebieden in het nieuwe beleid (Nieuwe Natuurbeschermingswet en het SGR-2) nog niet formeel van kracht is, worden in dit MER de hiervoor genoemde beschermingsformules uit de Habitatrichtlijn en het SGR-1 toegepast (zie kader 2.1 en figuur 2.1).

De *Vogelrichtlijn* (79/409/EEG) heeft als doel de bescherming van in het wild levende vogels en hun leefgebieden op het grondgebied van de Europese Unie (EU) te waarborgen. Dit vindt plaats door de aanwijzing van zogenaamde Speciale Beschermingszones (SBZ) ofwel vogelrichtlijngebieden. De kwaliteit van de leefgebieden van vogels in de beschermingszones mag niet verslechteren en er

² De *Vijfde Nota op de Ruimtelijke Ordening* zal samen met het *Tweede structuurschema Groene Ruimte* worden opgenomen in de *Nota Ruimte* zoals aangegeven in de *Stellingsnamebrief Nationaal Ruimtelijk Beleid*.

mogen geen storende factoren optreden voor de beschermde soorten in deze gebieden. Naast deze directe bescherming kent de Vogelrichtlijn ook de zogenaamde externe werking. Dit betekent dat ook ruimtelijke ontwikkelingen die plaats vinden buiten de speciale beschermingszones moeten worden getoetst op de mogelijke significante gevolgen voor de beschermde vogels en hun leefgebied.

Het plangebied is gelegen in de directe nabijheid van twee van deze speciale beschermingszones, namelijk de IJssel en het Ketelmeer/Vossemeer. In 2002 is bovendien bekend gemaakt dat het voornemen bestaat de aanwijzing van het IJsselgebied als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn te wijzigen. Het is het plan het gebied uit te breiden met delen van het winterbed van de rivier die eerder nog niet deel uitmaakten van de beschermingszone. Jurisprudentie heeft aangetoond dat het voornemen tot aanwijzing reeds rechtsgeldigheid heeft, en behandeld moet worden als of het gebied reeds is vastgesteld. De voorgenomen uitbreiding van het gebied omvat onder andere delen van de uiterwaarden en het winterbed van de IJssel bij en ten westen van Kampen. Het betekent dat een deel van het plan- en studiegebied van de Zuiderzeehaven binnen het Vogelrichtlijngebied komt te liggen.

In 1992 heeft de EG naast de Vogelrichtlijn ook de *Habitatrichtlijn* vastgesteld (92/43/EG). Het doel van de Habitatrichtlijn is de bescherming van de natuurlijke leefgebieden van diersoorten en planten. Vogels zijn buiten de soortenlijst van de Habitatrichtlijn gehouden omdat in de Vogelrichtlijn al zo'n lijst is opgenomen. In het kader van de Habitatrichtlijn zal in Europees verband een samenhangend ecologisch netwerk worden opgericht onder de naam Natura 2000. In de omgeving van het plangebied zijn door de Nederlandse overheid evenwel geen gebieden aangemeld als speciale beschermingszone op grond van de Habitatrichtlijn.

Tussen de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn bestaat echter een belangrijke inhoudelijke koppeling. Als een gebied is aangewezen volgens de Vogelrichtlijn geldt daarvoor de beschermingsformule van de Habitatrichtlijn. Voor de Vogelrichtlijngebieden betekent dit dat ook aan de *criteria* van de Habitatrichtlijn wordt getoetst, en dan uitsluitend aan *ornithologische waarden*.

Indien de Zuiderzeehaven in of nabij een van deze gebieden wordt gerealiseerd, dient de beschermingsformule uit de Habitatrichtlijn te worden toegepast. De *nabijheid* is ook van belang, omdat de Habitatrichtlijn niet alleen betrekking heeft op de eigenlijke beschermingszones. Ook activiteiten buiten deze gebieden die significante gevolgen kunnen hebben voor de natuurlijk kenmerken van de beschermingszone, dienen aan de in de richtlijn gesteld voorwaarden te voldoen (externe werking).

De beschermingsformule uit de Habitatrichtlijn is vastgelegd in artikel 6, lid 3 en lid 4 van de Habitatrichtlijn en luidt als volgt:

(lid 3) "Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden." (lid 4) "Indien een plan of project, ondanks negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, toch moet worden gerealiseerd, neemt de Lidstaat alle nodige compenserende maatregelen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. De Lidstaat stelt de Commissie op de hoogte van de genomen compenserende maatregelen. Wanneer het betrokken gebied een gebied met een prioritair type natuurlijke habitat en/of een prioritaire soort is, kunnen alleen argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of met voor het milieu wezenlijke gunstige effecten dan wel, na advies van de Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang worden aangevoerd."

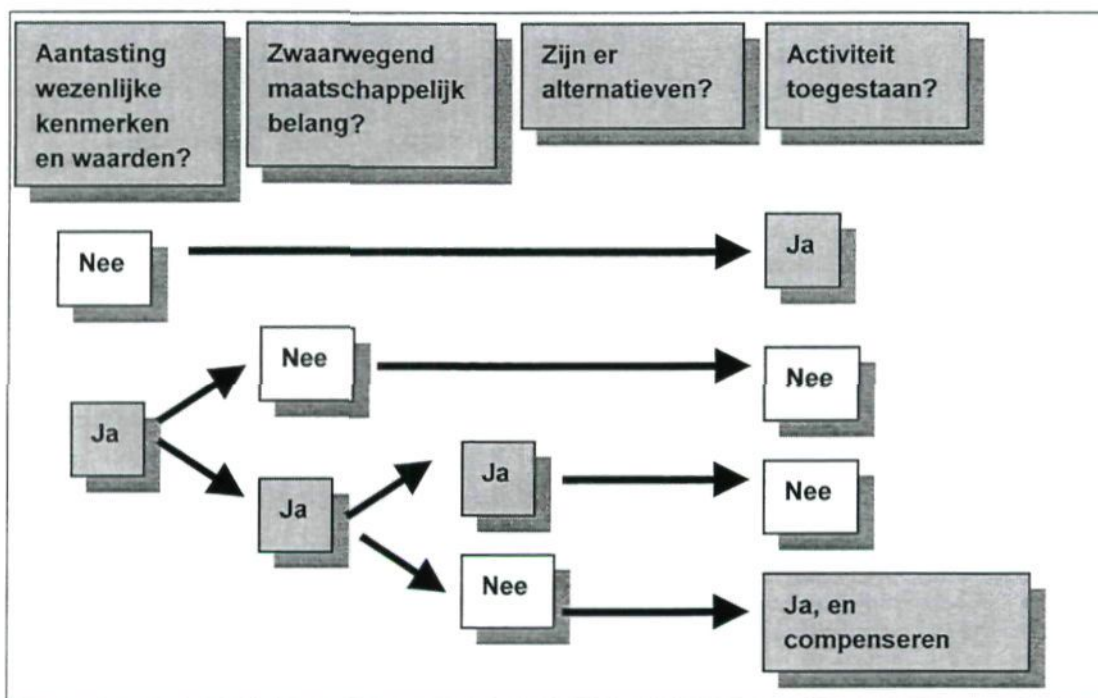
Kader 2.1: De essentie van de beschermingsformule uit de Habitatrichtlijn.

Deze formule geldt dus ook voor Vogelrichtlijngebieden, maar dan alleen voor vogels. Ook bij toepassing van deze internationale beschermingsformule moeten vier stappen worden doorlopen. In hoofdlijnen zijn deze hetzelfde als het SGR. In een vereenvoudigde vorm luiden de vragen als volgt.

1. *Bestaat er zekerheid dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast?*
2. *Als die zekerheid niet bestaat, zijn er alternatieve oplossingen die die zekerheid wel kunnen geven?*
3. *Bestaan er dwingende redenen van groot openbaar belang om het project te rechtvaardigen indien aantasting van de natuurlijke kenmerken plaatsvindt en bij 'ontstentenis' van alternatieve oplossingen?*
4. *Welke compenserende maatregelen worden getroffen indien het project wordt uitgevoerd?*

De eerste stap van de beschermingsformule uit de Habitatrichtlijn sluit aan bij de eerste stap van de beschermingsformule uit het SGR-1 (zie figuur 2.1). Echter, de habitatrichtlijn spreekt van 'zekerheid' en 'natuurlijke' in plaats van wezenlijke kenmerken. Dit laatste betekent dat het afwegingskader uit de Habitatrichtlijn vooral betrekking heeft op de instandhouding van leefgebieden, vogelpopulaties (in verband met de koppeling aan de Vogelrichtlijn) en diersoorten.³

³ Uitspraak van de rechtbank in Leeuwarden in het kader van de MER Proefboringen in de Waddenzee (Arrondissementsrechtbank te Leeuwarden, Uitspraak ex artikel 8:70 van de Algemene wet Bestuursrecht).

Figuur 2.1: Schematische weergave van de toetsing aan beschermingsformule SGR (Bronnen: Ministerie van VROM/RPD, 1996 en Morel, 1998).

De laatste stap 'compensatie' maakt strikt genomen geen onderdeel uit van de beschermingsformule. Het compensatiebeginsel is echter wel van toepassing op alle kerngebieden van de EHS. Het beginsel is in het SGR-1 als volgt geformuleerd:

"Indien na afweging van belangen voor gebieden met de functie natuur en/of bos en/of recreatie wordt besloten dat een van de genoemde functies moet wijken voor of anderszins aanwijsbare schade ondervindt van een ander aantoonbaar zwaarwegend maatschappelijk belang, waarvoor een ruimtelijke ingreep wordt toegestaan, zullen in elk geval mitigerende en, indien deze onvoldoende zijn, tevens compenserende maatregelen worden getroffen" (Ministerie van LNV, 1995).

Kader 2.2: Compensatiebeginsel uit het SGR

Uitgangspunt is dat voor wat betreft areaal en kwaliteit in beginsel geen netto verlies aan waarden mag optreden. Hieraan wordt een invulling gegeven door de volgende stappen te doorlopen:

1. landschappelijke inpassing en mitigerende maatregelen;
2. fysieke compensatie: in oppervlakte in de directe omgeving van de ingreep door middel van vervangende grond die voldoende is ingericht en geschikt gemaakt;
3. financiële compensatie: vergoeding van gekapitaliseerde kosten van aanloopbeheer vanwege kwaliteitsverschil tussen bestaand en nieuw aangelegd terrein. Deze financiële compensatie is van toepassing als fysieke compensatie door overmacht niet of niet voldoende mogelijk is.

Het kabinet werkt momenteel aan een nieuw nationaal wettelijk beschermingsregime voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, de ecologische hoofdstructuur en voor overige natuurgebieden, leefgebieden en soorten. Voor

activiteiten in of in de nabijheid van deze gebieden vraagt het kabinet aan alle overheden om een zorgvuldige en gemotiveerde besluitvorming (LNV, 2002). Van alle natuurgebieden in Nederland hebben de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden het zwaarste beschermingsregime gebaseerd op artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Om dit beschermingsregime wettelijk te implementeren is een herziening van de Natuurbeschermingswet in voorbereiding.

Landschap

Ten aanzien van het landschap is in de *Nota Landschap* (1992) en het *SGR-1* beleid geformuleerd gericht op behoud en herstel van de bestaande landschappelijke kwaliteit. Ook de *Nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur* (2000) en het *SGR-2* gaan hier van uit. Het rijksbeleid staat ruimtelijke ingrepen en ontwikkelingen die de cultuurhistorische waarden, de ruimtelijke samenhang, de schoonheid en/of aardkundige waarden van gebieden 'behoud en herstel bestaande landschappelijke kwaliteit', waartoe het studiegebied van de Zuiderzeehaven behoort, niet toe. Alleen bij een zwaarwegend maatschappelijk belang kan hiervan worden afgeweken.

Het studiegebied van de tweede haven in Kampen ligt in het gebied dat in het *SGR-2* is aangewezen als een zoekgebied voor het provinciaal landschap *IJsseldelta/NoordWest-Overijssel/ZuidWestDrenthe*. Hier dienen landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten te worden behouden en ontwikkeld en in samenhang daarmee een vergroting van de toeristisch-recreatieve waarde plaats te vinden. In de provinciale landschappen mag in beginsel maar zeer beperkte uitbreiding van het stedelijk ruimtebeslag en het bebouwd oppervlak plaatsvinden. In de *Nota Ruimte*, waarin uiteindelijk de Vijfde Nota en het Tweede Structuurschema Groene Ruimte worden geïntegreerd, zullen de provinciale landschappen worden aangewezen en zullen per gebied richtinggevende uitspraken over de ontwikkelingsrichting worden gedaan. In de *Stellingnamebrief Nationaal Ruimtelijk Beleid* (2002) komen de Nationale Landschappen ook aan de orde en wordt vermeld dat afstand gedaan wordt van een uiterst restrictieve benadering waarbinnen slechts ruimte is voor 'in beginsel zeer beperkte verstedelijking'. Ook Nationale Landschappen moeten ruimte bieden aan de eigen bevolkingsgroei en niet op slot worden gezet. Grootschalige verstedelijking is niet gewenst, maar wanneer een bepaald gedeelte nodig is voor een dergelijke aanpassing zal het kabinet de grens van het Nationaal Landschap ter plaatse aanpassen.

Recreatie

Het Rivierengebied is een waterrecreatiegebied van (inter-)nationale betekenis. De natuur- en recreatiefunctie zijn hier volgens het *SGR-1* nevenschikkend. Dit blijkt ook uit de *Vinex*, waarin voor de uiterwaarden en aangrenzende binnendijkse gronden langs de grote rivieren het beleid gericht is op natuurontwikkeling en bevordering van de recreatieve voorzieningen. In het *SGR-2* maakt de IJssel deel uit van het basisrecreatietoernet. Bij aanpassing, onderhoud en beheer van de vaarweg wordt het belang van de recreatietoernet nadrukkelijk meegenomen door de opdrachtgevers. Dit komt ook aan de orde in *het Toeristisch-Recreatief Actie Programma*.

Waterhuishouding

In 1998 is de regeringsbeslissing van de *Vierde Nota waterhuishouding* gepubliceerd. Het streefbeeld in de nota is een veilig en goed bewoonbaar land met gezonde en duurzame watersystemen. Het beheer en de inrichting van het stedelijk

en het landelijk gebied dienen meer in samenhang te worden gezien. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het zoveel mogelijk aansluiten op de natuurlijke waterbalans van een gebied en de eigen waterkwaliteit. Op die manier kan een betere afstemming van de ontwaterings- en afwateringstaken worden bereikt. Ook kan een bredere verkenning leiden tot mogelijkheden om wateroverlast en grondwaterstanddalingen te voorkomen. Bij de planvorming van het bedrijventerrein in de Zuiderzeehaven in Kampen dient hiermee rekening te worden gehouden.

Het handhaven van de veiligheid wordt als het belangrijkste thema voor de grote rivieren voor de komende decennia beschouwd. Er wordt gestreefd naar integraal rivierbeheer; handhaven van de veiligheid, ook bij hogere maatgevende waterafvoeren, in combinatie met behoud van landschappelijke, natuur- en cultuurwaarden, het bevorderen van de scheepvaartfunctie en de ontwikkeling van nieuwe natuur. Duurzame hoogwaterbescherming in het rivierengebied krijgt vorm door een combinatie van maatregelen; water vasthouden, ruimte geven aan de rivier en het nemen van voorzorgsmaatregelen.

Sinds 2000 is de *Europese Kaderrichtlijn Water* van kracht. De richtlijn verwoordt een nieuwe visie omtrent het duurzaam omgaan met water en schetst het kader voor een integraal waterbeheer. Voor de hele Europese Unie is daarmee een uniform waterbeleid uitgetekend. De Europese Kaderrichtlijn Water heeft als doel de kwaliteit van watersystemen in Europa te beschermen en waar nodig, te verbeteren. Onder meer door duurzaam watergebruik te bevorderen en door lozingen van gevaarlijke stoffen terug te dringen of te beëindigen. De Kaderrichtlijn richt zich op het grond- en oppervlaktewater. Het waterbeleid in Nederland is al vele jaren gericht op het verkrijgen van gezonde, duurzaam functionerende watersystemen. De Kaderrichtlijn biedt daar nu extra handvatten voor. Zo zullen de natuurwaarden van het water worden versterkt door het benoemen van ecologische doelen. De gebruikers van het water zullen door prijsprikkels worden aangezet tot een verantwoorde benutting van het water. Daarnaast biedt de richtlijn een kader om over de eigen landsgrenzen heen afspraken te maken en vast te leggen in stroomgebiedbeheersplannen. De Kaderrichtlijn Water gaat er van uit dat op het stroomgebiedsniveau problemen het snelst worden onderkend en er eerder een draagvlak ontstaat voor de oplossing ervan. Dit is dus het meest aangewezen niveau voor het maken van afspraken en het nemen van maatregelen. Nederland heeft vier stroomgebieden in de zin van de Kaderrichtlijn, waarvan de IJssel tot het stroomgebied van de Rijn behoort. Op dit moment wordt hard gewerkt aan het voorbereiden van de benodigde wetswijzigingen en het integreren van de Kaderrichtlijn in de bestaande structuren van het waterbeheer.

Beleid voor de rivier

De *Nadere Uitwerking Rivierengebied* (NURG, 1991) is een ontwikkelingsperspectief voor natuurontwikkeling en recreatie in het Rivierengebied en in het bijzonder in de uiterwaarden van de departementen LNV, VROM, V&W en de provincies Gelderland, Noord-Brabant, Overijssel en Utrecht. Het vertrekpunt vormde de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening. In de NURG heeft de IJssel in de omgeving van Kampen het streefbeeld 'zwarte wouw'. De strategie voor gebieden met dit streefbeeld is buitendijkse natuurontwikkeling, gekoppeld aan een versterking van de landbouw binnendijs. In de NURG wordt de IJsselmonding aangeduid als een van de minst aangetaste rivierdelta's van ons land. Het doel is grootschalige natuurontwikkeling in het oostelijk deel van het Ketelmeer, zoveel als mogelijk in combinatie met waterbodemsanering en slibberging. Daarnaast wordt gestreefd

naar recreatieontwikkeling in het westelijk deel van het Ketelmeer, behorend tot de provincie Flevoland.

In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening is als onderdeel van de PKB Nationaal Ruimtelijk Beleid de *beleidslijn Ruimte voor de Rivier* opgenomen. De beleidslijn is in april 1996 in werking getreden en in mei 1997 aangepast conform de behandeling in de Tweede Kamer. De beleidslijn richt zich op het behoud van de bestaande ruimte voor de rivier. In het kader van de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening is de beleidslijn wederom aangepast. De doelstelling hiervan is meer ruimte voor de rivier, een duurzame bescherming van mens en dier tegen overstromingen bij hoogwater en een beperking van de materiële schade. De beleidslijn Ruimte voor de Rivier vormt een toetsingskader om activiteiten in het winterbed te beoordelen. De beleidslijn is van toepassing op het winterbed van bedijkte rivieren en op de onbedijkte Maas. Vergunningaanvragen en bestemmingsplannen worden aan de beleidslijn getoetst.

In het kader van de beleidslijn Ruimte voor de Rivier worden nieuwe functies en bebouwing in de uiterwaarden uitgesloten. Overslagbedrijven voor zover gekoppeld aan vervoer over een hoofdvaarweg en scheepswerven voor schepen groter dan 25 meter vallen onder de "ja, mits-categorie" en zijn onder voorwaarden mogelijk. Zo moet er sprake zijn van zwaarwegend maatschappelijk belang, de functie kan redelijkerwijs niet buiten het winterbed worden gesitueerd en de functie vormt geen feitelijke belemmering om in de toekomst de afvoercapaciteit van de rivier te vergroten. Daarnaast gelden nog allerlei aanvullende voorwaarden. Deze betreffen onder andere eisen aan de situering en de uitvoering. Bovendien zullen alle activiteiten in het winterbed uitgevoerd moeten worden volgens de lijn van mitigatie en compensatie. Een klein deel van de haven, de havenmond, valt in het winterbed van de IJssel. Bij de inrichting en aanleg van de haven zal dus rekening gehouden moeten worden met de beleidslijn Ruimte voor de Rivier. De haven zelf ligt binnendijs en valt dus buiten de werking van de beleidslijn Ruimte voor de Rivier. Het rijk is in 2002 gestart met een omvangrijke studie om na te gaan welke extra ruimte de rivieren omwille van de veiligheid nodig hebben wanneer rekening wordt gehouden met klimaatwijziging, zeespiegelrijzing en bodemdaling en de veiligheid van het rivieren. Dit moet uiteindelijk uitmonden in een PKB/MER voor het rivierengebied. In de *Startnotitie MER in het kader van de PKB-procedure Ruimte voor de Rivier* is de maatgevende afvoer gesteld op 16.000 kubieke meter per seconde voor de Rijn, waar deze voorheen 15.000 kubieke meter per seconde was. Deze 16.000 kubieke meter is nu de maatstaf voor de veiligheid. De maatregelenpakketten die hiervoor worden samengesteld, moeten tevens een bijdrage leveren aan de tweede doelstelling van de planstudie. Deze doelstelling betreft het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied. Er moet rekening mee worden gehouden dat de maatgevende afvoer in de toekomst verder zal oplopen, tot 18.000 kubieke meter per seconde. In het MER zullen diverse alternatieven aanbod komen om de grotere afvoer op een veilige wijze te verwerken. Het betreft buitendijkse en binnendijkse maatregelen. Naar de mening van de gemeente Kampen is een afvoer van 16.000 kubieke meter in Kampen en omgeving buitendijks op te vangen.

Conclusie

De ontwikkeling van een nieuwe haven in Kampen voor zware industrie komt als zodanig niet ter sprake in het rijksbeleid. Indirect is de voorgenomen activiteit gedeeltelijk in overeenstemming en gedeeltelijk strijdig met het rijksbeleid. De voorgenomen activiteit is in overeenstemming met het vigerende economisch

beleid, verkeer- en vervoerbeleid en een deel van het ruimtelijk beleid voor wat betreft het bundelingsprincipe en de stimulering van milieuvriendelijk vervoer en multimodale ontsluiting van bedrijventerreinen. De activiteit is daarentegen strijdig met enkele hoofdlijnen van het beleid ten aanzien van natuur en landschap, terwijl het beleid voor water belangrijke voorwaarden stelt. Dit betekent dat voor de besluitvorming voor de Zuiderzeehaven de zogenaamde "nee, tenzij-formule" moet worden gevolgd (zie o.a. figuur 2.1).

2.2.2 Provinciaal niveau

De provincie Overijssel heeft in 2000 drie nieuwe plannen vastgesteld, waarmee ze de kwaliteit van de leefomgeving wil veiligstellen. Het gaat om het *Streekplan Overijssel 2000+*, het *Waterhuishoudingsplan Overijssel 2000+* en het *Milieubeleidsplan Overijssel 2000+*. Het bieden van ontwikkelingsruimte voor economische groei en het behouden en versterken van de "kroonjuwelen" van de provincie zijn in deze plannen van essentieel belang. Het beleid van de drie plannen, dat relevant is voor het studiegebied van de Zuiderzeehaven, wordt in het onderstaande samengevat.

Economie

De provincie Overijssel stelt in haar ruimtelijk beleid dat samenwerking tussen Zwolle en haar regio noodzakelijk is voor de versterking van de knooppuntfunctie van Zwolle. Hierbij neemt samenwerking tussen Zwolle en Kampen een bijzondere positie in. Aan Kampen is een complementaire functie toegekend voor het stadsgewest Zwolle. De bedrijventerreinontwikkeling in Kampen, met als onderdeel daarvan de aanleg van de Zuiderzeehaven, draagt bij aan de multimodale schakelfunctie van de regio. Recent zijn initiatieven genomen om tot intensivering van de samenwerking tussen Zwolle en Kampen / IJsselmuiden te komen.

Naast het Streekplan is de nota *Ruimte voor bedrijvigheid* (1997) voor het economisch beleid van de provincie Overijssel een belangrijk beleidsdocument. In deze nota geeft de provincie aan dat zij bij de planning van nieuwe bedrijventerreinen, met name in de categorieën Zwaar en Transport & Distributie, bij de locatiekeuze naast een optimale ontsluiting via de weg een (toekomstige) ligging aan spoor en/of vaarwater nastreeft. De provincie ziet, gezien de ligging van Kampen, kansen om de stad te profileren als een belangrijke havenstad van Overijssel. Kampen kan voorzien in de regionale behoefte aan nat industrieterrein. In de nota *Ruimte voor bedrijvigheid* is daarom ten noorden van de Haatlandhaven een zogenaamde 'prioritaire locatie' aangegeven voor de ontwikkeling van tenminste 30 hectare voor zware bedrijvigheid.

Verkeer en vervoer

Het provinciale verkeer- en vervoerbeleid is erop gericht de groei van het wegvervoer te verminderen en het gebruik van milieubelastende vormen van personen- en goederenvervoer te beperken. De ligging aan de IJssel maakt dat Kampen hierin een belangrijke rol kan spelen. Het streven is het vervoer van goederen over het water te stimuleren, onder andere door uitbreiding van aan vaarwegen gelegen industrieterrein. Een doelstelling van de provincie is zich in te zetten voor de realisering van de Zuiderzeehaven Kampen. Deze short sea port biedt complementair en ter versterking van de knooppuntfunctie van Zwolle toegang tot zware, extensieve en watergebonden industrie. Samen met de Haatlandhaven biedt de Zuiderzeehaven voldoende mogelijkheden om vooralsnog aan de vraag naar

bedrijventerrein aan diep vaarwater en voor de zwaardere milieucategorieën te voorzien. Naast de aanleg van de Zuiderzeehaven wordt voorzien in de realisatie van een Regionaal Overslag Centrum in de regio Kampen / Zwolle.

Natuur

De IJsselvallei en het Ketelmeer liggen binnen de begrenzing van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). De PEHS is een belangrijk sturend, ruimtelijk concept voor het herstellen, instandhouden, en ontwikkelen van de natuur in Overijssel. De basis voor de bescherming van de PEHS wordt gevormd door de geldende zonering. Aanvullend daarop geldt het aanvullend generiek beleid voor de PEHS, namelijk het handhaven van de rust en het tegengaan van verstoring en versnippering. Om dit te bewerkstelligen streeft de provincie naar het opheffen van barrièrewerking door infrastructuur en het afstemmen van de water- en milieuomstandigheden op de natuurdoelen die voor het gebied zijn geformuleerd. Ontwikkelingen in de PEHS met nadelige effecten voor beschermde dieren- en plantensoorten zijn in beginsel niet toegestaan tenzij het een groot maatschappelijk belang betreft en er geen alternatieven mogelijk zijn. In dit laatste geval is het compensatiebeginsel van toepassing.

De IJsseldelta heeft een zeer eigen flora en fauna. Voor broedende weidevogels en moerasvogels en doortrekkende en overwinterende zwanen, ganzen en steltlopers heeft het gebied een internationale betekenis. Een nadere beschrijving van de natuurlijke waarden van het gebied is opgenomen in paragraaf 4.3 van het MER.

In het *Streekplan West-Overijssel* is het compensatiebeginsel uit het SGR-1 overgenomen en is aangegeven in welke gebieden het compensatiebeginsel van toepassing is. Het betreft de streekplancategoriën III en IV van het landelijk gebied. De Zuiderzeehaven wordt echter in de categorie II van het landelijk gebied aangelegd en is als zodanig niet compensatieplichtig. Indien de ingreep effect heeft op het Vossemeer, Ketelmeer, het Zwarte Meer of de oevers van deze wateren (categorie IV landelijk gebied), moet er eveneens voor deze gebieden gecompenseerd worden.

IN het nieuwe *Streekplan Overijssel 2000*⁺ wordt de toepassing van het compensatiebeginsel uitgebreid met erkende natuur- en landschapswaarden in zone I en II. In dit streekplan wordt de nadruk gelegd op de toepassing van het compensatiebeginsel.

Landschap

Het gebied is getypeerd als een grootschalig open landschap en is daarmee een karakteristiek waardevol landschap. De doelstelling van de provincie is herstel en behoud van open landschap. Daarnaast is het aangewezen als een waardevol oud historisch landschap dat behoort tot het cultureel erfgoed van de provincie. Het culturele erfgoed en de variatie daarvan binnen de provincie dragen sterk bij aan de ruimtelijke kwaliteit van Overijssel en behoeft derhalve bescherming. De aardkundige waarden van het gebied zijn van internationaal en nationaal belang. Het gaat om grote wetenschappelijke waarden waarbij het zeldzame combinaties van aardvormen betreft die zich kenmerkend hebben ontwikkeld. De provincie richt zich op versterking van de aardkundige waarden en het tegengaan van doorsnijding en versnippering van de aardkundige patronen.

Recreatie

Ontwikkeling van recreatie en toerisme in Overijssel wordt afgestemd op gebiedskwaliteiten. Op basis van gebiedskwaliteiten zijn de IJsselvallei en het

Ketelmeer op de ontwikkelingskaart recreatie daarom aangeduid als gebieden met "watergebonden recreatie" en "plattelandstoerisme". De ontwikkelingskaart is bepalend bij het stellen van prioriteiten voor de stimulering van recreatie en toerisme.

Waterhuishouding

Met het waterhuishoudingsplan beoogt de provincie Overijssel de watersysteembenadering beter te laten doorwerken in andere beleidsterreinen en binnen heldere beleidskaders duidelijke opgaven te formuleren voor de actoren in het waterveld. Het doel van het waterhuishoudingsplan is het herstellen van de veerkracht van het watersysteem door de opvangcapaciteit van watergangen te verhogen, de spongiteit van de bodem te vergroten, ruimte te geven aan de hoofdafvoersystemen, het inrichten van wateropvanggebieden en het hanteren van de beleidslijn "Ruimte voor de rivier". Het plangebied van de Zuiderzeehaven behoort tot een belangrijk veenweidegebied. Het peilbeheer wordt hier zodanig gevoerd dat maaiveldsdaling tot een minimum wordt beperkt. Daarbij wordt uitgegaan van graslandgebruik. Aan het plangebied en aan de directe omgeving worden in het waterhuishoudingsplan geen bijzondere functies toegekend. Er vindt geen drinkwaterwinning plaats. De locatie wordt aangemerkt als een weinig kwetsbaar gebied met verspreide natuurwaarden. De IJssel daarentegen vormt een kwetsbaar nat gebied met natuurwaarden.

In het waterhuishoudingsplan wordt er op gewezen dat stedenbouwkundige uitbreiding een verandering in het natuurlijk watersysteem impliceert. Hiermee dient rekening gehouden te worden bij de inrichting van nieuwe stedelijk gebied.

Milieu

Het Milieubeleidsplan gaat in op de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Zuinig ruimtegebruik en gebruik van grondstoffen, energiebesparing en toepassing van duurzame energiebronnen zullen hierbij prioriteit hebben. Voorts zal er bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen bijzondere aandacht zijn voor de samenstelling van de bedrijven op een terrein en de inpassing in de omgeving, waarbij rekening wordt gehouden met zowel de ecologische aspecten, de waterstructuren en de omwonenden. Bij het locatiebeleid wordt nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden om het aantal autokilometers te reduceren en toename van het gebruik van milieuvriendelijke vormen van vervoer, zoals schip, bus en fiets, te stimuleren.

Het verbeteren van de PEHS speelt zich af binnen de grenzen van de milieubeschermingsgebieden. Het aan de overzijde van de IJssel gelegen Kampereiland - Zwarte Meer is in het Milieubeleidsplan aangeduid als (niet prioritair) milieubeschermingsgebied.

Conclusie

In het provinciaal beleid zijn dezelfde hoofdlijnen terug te vinden als in het rijksbeleid, zij het dat deze verder zijn uitgewerkt. De provincie geeft in haar beleid aan dat wordt voorzien in de aanleg van de Zuiderzeehaven. De Zuiderzeehaven biedt de mogelijkheid van de ontwikkeling van een bedrijventerrein aan diep vaarwater waar ook bedrijven in de zwaardere milieucategorieën zich kunnen vestigen. De Zuiderzeehaven is complementair en ter versterking van het knooppunt Zwolle. De aanleg van de Zuiderzeehaven kan ook het vervoer van goederen over water stimuleren. Wel moet bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen gelet worden op zuinig ruimtegebruik en gebruik van grondstoffen, energiebesparing en

toepassing van duurzame energiebronnen. Ook de inpassing in de omgeving en de samenstelling van de bedrijven verdient speciale aandacht.

Het streekplan van de provincie Overijssel benadrukt de trekpaardfunctie van Kampen en Zwolle voor de provinciale economie. Een eis die aan de gezamenlijke planning van de bedrijventerreinen moet worden gesteld is dan ook dat deze recht doet aan deze trekkersfunctie. De nota *Bedrijventerreinen stedelijk netwerk Kampen-Zwolle* (Gemeenten Zwolle en Kampen, Provincie Overijssel) gaat hier op in. Deze nota is in december 2002 vastgesteld door de gemeente Zwolle en de gemeente Kampen. In deze nota wordt uitgegaan van de Zuiderzeehaven als (zee)haventerrein met ruimte voor watergebonden bedrijvigheid. In de aanbevelingen wordt dan ook gesteld dat de bestaande plannen voor de ontwikkeling van de Zuiderzeehaven zonder vertraging uitgevoerd dienen te worden.

Tegenover deze kansen die het plangebied biedt voor economische ontwikkeling staat het provinciale beleid ten aanzien van natuur en landschap. De locatie zelf behoort tot weidevogelgebied en ganzengebied en in de directe omgeving van de Zuiderzeehaven is ook gebied voor de PEHS aangewezen. Bovendien is het gebied een karakteristiek waardevol landschap, behoort het tot het cultureel erfgoed van de provincie als waardevol oud historisch landschap en heeft belangrijke aardkundige waarden. Het gebied heeft tot slot ook een recreatieve functie. Dit alles maakt dat het plangebied en haar omgeving bescherming behoeft tegen ontwikkelingen die de beschreven waarden kunnen aantasten.

2.2.3 Gemeentelijk niveau

"Stedelijk beleid"

In de *Ruimtelijke ontwikkelingsvisie Kampen* (1995) schetst de gemeente Kampen de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente. De basis voor de ontwikkelingen wordt gevormd door de grote infrastructurele projecten die de komende jaren zijn voorzien: het doortrekken van rijksweg 50, de aanleg van de Hanzespoorlijn en in de verre toekomst wellicht de realisering van rijksweg 23. Rijksweg 50 is inmiddels aangelegd.

In de Ruimtelijke ontwikkelingsvisie wordt gekozen voor een uitbreiding van het woongebied van Kampen in zuidelijke richting. In de *Ruimtelijke visie Kampen en IJsselmuiden* (1996) wordt wat betreft bedrijfsterrein uitgegaan van een uitbreiding aan de noordzijde van de bestaande Haatlandhaven, mede gezien deze infrastructurele projecten en de ligging aan de IJssel: "Direct aansluitend aan de noordzijde van het bedrijventerrein Haatland zal een 'nat' bedrijventerrein worden ontwikkeld, terwijl aan de westzijde van Haatland tussen het bestaande bedrijventerrein en het geprojecteerde tracé van rijksweg 50 een lange smalle strook als 'droog' bedrijfsterrein zal worden ontwikkeld".

In het in 2002 door de gemeenteraad geaccordeerde *beleidsdocument "Ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden tot 2030"* worden met het oog op de toekomstige ruimtelijke en daarmee samenhangende economische ontwikkelingen (Rijksweg 50, Hanzelijn, netwerkstad Zwolle-Kampen) de ruimtelijk meest gewenste ontwikkelingsmogelijkheden in kaart gebracht. Hierbij is de geprojecteerde Zuiderzeehaven als ruimtelijk logische en gewenste ontwikkeling aangegeven.

"Groen beleid"

In het vigerende *bestemmingsplan "Buitengebied"* (1971) wordt gewezen op de grote geomorfologische betekenis van het aan de overzijde van de IJssel gelegen Noorddiep. Deze enige overgebleven grote IJsselmonding ligt tegenover de

Haatlandhaven. Het gebied behoeft volgens het bestemmingsplan bescherming tegen "verontrusting, vernieling van de oevers en hun vegetatie, vervuiling, demping, egalisatie en nivellering". Het Noorddiep maakt deel uit van het Kampereiland - Zwarte Meer, dat in provinciale plannen is aangeduid als een milieubeschermingsgebied. Het gebied is landschappelijk waardevol en is belangrijk voor weidevogels. Een deel van het gebied heeft een functie als stiltegebied.

Conclusie

In het gemeentelijk beleid wordt vooruitgelopen op de ontwikkeling van de nieuwe industriehaven. De haven is reeds opgenomen op de kaarten die behoren bij de ruimtelijke plannen. In de plannen wordt niet ingegaan op mogelijke negatieve gevolgen voor het landschap.

2.3

Nog te nemen besluiten

Ten aanzien van de nog te nemen besluiten kan onderscheid worden gemaakt tussen de besluiten die direct van belang zijn voor de milieu-effectrapportage in combinatie met de ruimtelijke ordeningsprocedure en de overige, meer op de uitvoering gerichte besluiten.

M.e.r.-plichtige besluit

Het MER voor de industriehaven wordt opgesteld om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over het bestemmingsplan. Voordat met de aanleg van de industriehaven kan worden begonnen, moet dit bestemmingsplan in principe zijn opgesteld en vastgesteld. Met het bestemmingsplan wordt de aanleg van de industriehaven planologisch mogelijk gemaakt. De vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad van Kampen vormt het "m.e.r.-plichtige besluit".

De procedure van de milieu-effectrapportage en de procedure van het vaststellen van het bestemmingsplan zullen op elkaar worden afgestemd. Doel van deze afstemming is de resultaten van het milieu-effectonderzoek te kunnen vertalen in het (voor)ontwerp-bestemmingsplan. In het traject van de milieu-effectrapportage en de bestemmingsplanprocedure zullen de volgende besluiten nog worden genomen:

- vaststelling aanvaardbaarheid MER door de gemeenteraad van Kampen;
- vaststelling ontwerp- en definitieve bestemmingsplan door de gemeenteraad van Kampen;
- goedkeuring bestemmingsplan door Gedeputeerde Staten van Overijssel.

Overige besluiten

Als de overige besluiten, die eventueel genomen moeten worden om de ontwikkeling van de industriehaven mogelijk te maken, kunnen voorlopig worden genoemd:

- zonebesluit op grond van de Wet geluidhinder;
- milieuvergunningen op grond van de Wet milieubeheer;
- toestemming waterbeheerder op grond van de Rivierenwet;
- vergunning van de dijkbeheerder voor het verplaatsen van de dijk;
- lozingsvergunning op grond van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren;
- vergunning op grond van de Grondwaterwet, afhankelijk van de hoeveelheid te onttrekken grondwater;
- mogelijke onteigeningen op grond van de Onteigeningswet;

- sloopvergunning op grond van de Woningwet;
- gemeentelijke kapverordening;
- bouwvergunningen op grond van de Woningwet;
- aanlegvergunningen op grond van de Wet op de Ruimtelijke Ordening;
- ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet;
- aanmelding voornemen bij het Ministerie van LNV in het kader van de Vogelrichtlijn Habitatrichtlijn.

3 ARCHEOLOGIE, CULTUURHISTORIE EN LANDSCHAP

3.1 Waarnemen en waarderen van landschappen

Coeterier heeft jaren onderzoek gedaan naar de perceptie en de waardering van landschap. Tijdens dit onderzoek zijn zeer veel bewoners geïnterviewd over het landschap waarin zij wonen en soms ook werken. Tijdens de interviews bleek dat waarneming en waardering in elkaars verlengde liggen. Het resultaat van het onderzoek bestaat uit een aantal landschapskenmerken waarop waardering en waarneming gericht zijn. Deze landschapskenmerken zijn dan ook geschikt om een landschap te beschrijven en om een "beoordeling" van het landschap te geven.

De acht landschapskenmerken zijn in het kort de volgende kenmerken.

- Eenheid.
De ordening in het landschap, de bijdrage van alle afzonderlijke elementen, zoals sloten, molens, bruggen enzovoort aan de identiteit van het landschap.
- Gebruik.
Het grondgebruik en de intensiteit van het grondgebruik.
- Fysisch milieu.
Bodem en water, voor zover zij bepalend zijn voor flora, fauna en gebruiksmogelijkheden van de mens.
- Natuurlijkheid.
  - Het organisch gegroeid zijn van het landschap.
  - Kromme lijnen, een niet kunstmatige omgeving.
  - De aanwezigheid van natuur in de meest ruime zin van het woord.
- Ruimtelijkheid.
  - De openheid of beslotenheid van het gebied.
  - Horizontale differentiatie.
  - Verticale differentiatie.
  - Oriëntatie.
- Ontwikkeling in de tijd.
De historie van het gebied, maar ook de cyclische veranderingen door de seizoenen.
- Beheer.
De verzorgdheid van de omgeving.
- Zintuiglijke waarnemingen, anders dan het beeld.
Invloeden zoals geur, kleur en geluid, die de waardering van het landschap sterk mee bepalen.

De verschillende landschapskenmerken of criteria worden hieronder besproken. Per kenmerk wordt een uitleg gegeven en een korte bespreking van de wijze waarop het kenmerk in dit rapport geoperationaliseerd is.

Eenheid

De eenheid of coherentie van het systeem landschap wordt bepaald door de samenhang van een aantal karakteristieke elementen en door het ontbreken van afwijkende elementen. Beide elementen worden ook in andere literatuur genoemd

als essentiële elementen voor de ervaring van schoonheid (of lelijkheid) in het landschap.

Een landschap wordt opgebouwd uit een aantal karakteristieke elementen. Deze elementen worden in samenhang gezien. Vaak vormen zij een duidelijke ordening. Eenheid wordt bepaald door deze ordening en door de karakteristieke combinatie van elementen. Deze eenheid kan uitgedrukt worden in een landschapstype, zoals veenweidelandschap, polderlandschap, moeraslandschap. Het ontbreken van een of meer elementen wordt vaak niet als storend ervaren, mits een zekere ordening aanwezig blijft. Wel storend is de aanwezigheid van duidelijk afwijkende elementen.

Om de eenheid van het landschap in het studiegebied te waarderen is een beschrijving gegeven van het "karakter van het landschap" en van de afwijkende elementen in het landschap.

Gebruik

Het gebruik van het landschap hangt nauw samen met het type landschap en daardoor met het begrip eenheid. De waardering van het gebruik hangt sterk samen met het doel waarmee de waarnemer zich in het landschap bevindt. Een agrariër kijkt bijvoorbeeld op een andere manier naar een verlandende sloot dan een recreant.

Bij de waarneming en waardering van het gebruik zijn zowel de aard van het grondgebruik als de intensiteit van belang. Een intensief gebruik van een recreatief fietspad is vaak aanleiding tot een negatievere waardering, dan wanneer ditzelfde fietspad iets minder intensief gebruikt wordt.

Voor de beschrijving van de schoonheid van het landschap zijn zowel de aard als de intensiteit van het grondgebruik beschreven.

De fysische component: bodem en water

Bodem en waterhuishouding beïnvloeden het landschapsbeeld sterk. Mensen zijn zich duidelijk bewust van de aanwezige ondergrond in het landschap. Daarnaast bepaald de ondergrond het soort gebruik en de toegankelijkheid van het landschap voor de gebruiker. Ook de waardering van deze elementen is afhankelijk van de activiteiten van de waarnemer.

Voor een waardering is ervan uitgegaan dat een sterke relatie van ondergrond met (bodem)gebruik hoger gewaardeerd wordt dan een minder sterke relatie tussen bodemgebruik en ondergrond.

Natuurlijkheid

Voor de natuurlijkheid van de omgeving zijn een aantal kenmerken van belang:

- het organische karakter van de omgeving; in hoeverre de omgeving langzaam en natuurlijkerwijs gegroeid is;
- de rechtlijnigheid van de omgeving; kromme lijnen en afwisselende bouwblokken worden eerder met natuur geassocieerd dan zich herhalende vierkante blokken;
- het aandeel flora en fauna; de aanwezigheid van planten en dieren waaronder niet alleen de natuurlijke begroeiing maar ook cultuurvormen zoals maïsvelden, koeien en dergelijke.

Voor een waardering van de graad van natuurlijkheid in het studiegebied is van de volgende stelregel uitgegaan.

De waardering is hoger naarmate de omgeving meer "organisch" gegroeid lijkt, meer kromme lijnen bevat of een hoger aandeel flora en fauna in zich bergt.

Het criterium "natuurlijkheid" overlapt met de criteria "ontwikkeling in de tijd", "eenheid", en "beheer".

Ruimtelijkheid

Coeterier noemt als belangrijke aspecten voor het waarnemen van ruimte de grootte en de vorm van de open ruimten, de verschillen in hoogte van ruimtebegrenzing of verticale differentiatie en de compositie of het patroon van de (massa)- elementen (horizontale differentiatie).

De belangrijkste elementen waardoor het landschap in zijn ruimtelijke vorm opgebouwd wordt zijn de ruimten en de massa-elementen die deze ruimten begrenzen. Deze elementen worden besproken onder het kopje Oriëntatie in de ruimte - in de methodiek.

Ontwikkeling in de tijd

Voor een beschrijving van de ontwikkeling in de tijd onderkent Coeterier twee belangrijke aspecten:

- historisch karakter van het landschap;
- seizoensaspect van het landschap.

Een landschap waarvan de oorspronkelijke structuur bewaard gebleven is, wordt positief gewaardeerd. Deze historische structuur wordt apart beschreven in de paragrafen over cultuurhistorie en historisch geografische waarden.

Het seizoensaspect van het landschap wordt alleen beschreven voor zover het van toepassing zal zijn voor de waardering van het landschap.

Beheer

Beheer betekent onderhoud van het landschap, zowel in de beheers-betekenis als de betekenis van het up-to-date houden. Vervallen huizen en braakliggend land worden door veel waarnemers negatief gewaardeerd. De mate van onderhoud die verwacht wordt hangt samen met het landschapstype.

Gezien de globaliteit van het onderzoek, wordt het onderwerp beheer buiten beschouwing gelaten.

Zintuiglijke waarnemingen

Onder zintuiglijke waarnemingen worden bijvoorbeeld verstaan: licht, geluid, geur, KLEUR, temperatuur. Hoewel deze waarnemingen slechts zeer tijdelijk en vaak ook klimaatafhankelijk zijn, hebben zij een grote invloed op de waardering van het landschap. Vooral kleur is een belangrijk aspect.

In dit stadium van het onderzoek zijn de kleuren nog niet bekend. Geur en Geluid worden in andere paragrafen besproken.

Conclusie

Het onderwerp Schoonheid (of belevingswaarde) zal besproken worden aan die kenmerken, die niet overlappen met andere onderwerpen en waarover gegevens aanwezig zijn. Hierbij wordt vooral de nadruk gelegd op de esthetische kenmerken. Dit zijn:

- samenhang of eenheid en afwezigheid van afwijkende elementen;
- aard en intensiteit van het gebruik;
- natuurlijkheid, in al zijn aspecten;
- relatie tussen bodemgebruik en fysieke bodemgesteldheid.

Bij de bespreking van de "schoonheid" worden deze kenmerken gezien in samenhang met de elders besproken ruimtelijke structuur (en oriëntatie) en de historie van het landschap.

3.2 Landschappelijke visualisaties

In paragraaf 5.2.4 zijn de effecten van de aanleg van de Zuiderzeehaven op de beleving van het landschap beschreven. Om deze effecten zichtbaar te maken, zijn een zestal visualisaties gemaakt. Hierbij zijn in grote lijnen de richtlijnen voor de m.e.r. gevolgd. De visualisatie met perspectief vanaf de IJssel is niet gemaakt. De beeldhoek wordt vanuit dat perspectief dermate klein, dat alleen nog maar de haven en het industrieterrein zelf zichtbaar zijn, terwijl de ligging van de Zuiderzeehaven binnen de context van het omringende landschap relevant is. Om die reden zijn visualisaties gemaakt vanuit 2 gezichtspunten.

1. Vanaf de Kattewaardweg, ter hoogte van de jachthaven. Dit is het perspectief dat de reguliere gebruiker (recreant, bewoner Kampereiland) van het studiegebied heeft, als deze zich op de noordoever van de IJssel, tegenover het plangebied bevindt en wel op de dijk of in het buitendijks gebied.
2. Vanaf het talud van het tracé van de toekomstige rijksweg 50. Dit vogelvluchtperspectief is het beeld dat automobilisten vanaf de toekomstige rijksweg 50 te zien krijgen.

Voor alle visualisaties geldt dat gefotografeerd is met een groothoeklens (20 mm). Hierdoor lijken bedrijfsgebouwen ver weg te liggen. Bij gebruik van een kleinere beeldhoek echter, past de Zuiderzeehaven niet meer op de foto. De afstand tot het plangebied staat immers vast. Op onderstaand kaartje zijn de perspectieven nogmaals aangegeven.

Huidige situatie

Alternatief L

Alternatief T

Bestaande situatie / autonome ontwikkeling

Alternatief L

Alternatief T